

HISZPANIA I KRZYŻACY. KILKA UWAG W ZWIĄZKU Z 500. ROCZNICĄ „HOŁDU PRUSKIEGO”

Cezary Taracha

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Instytut Historii, Katedra Świata Hiszpańskiego,
Polityki i Relacji Międzynarodowych

The John Paul II Catholic University of Lublin
Institute of History, Department of the Spanish World,
Politics and International Relations

e-mail: cezary.taracha@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0001-8613-9078>

Streszczenie. Zakon krzyżacki pojawił się na Półwyspie Iberyjskim w XIII wieku. Brał udział w walkach toczonych przez chrześcijańskie królestwa z muzułmanami. Zajmował się ochroną szlaków pielgrzymkowych, zwłaszcza do Grobu św. Jakuba w Santiago de Compostela. Zakładał szpitale oraz instytucje charytatywne. Czasem angażował się w konflikty pomiędzy władcami kastylijskimi i aragońskimi. Do Hiszpanii docierały również informacje o wojnach toczonych przez zakon z Polską oraz sporach pomiędzy obu państwami na arenie międzynarodowej (zwłaszcza podczas soboru w Konstancji). Szczególne zainteresowanie na dworze hiszpańskim wywołały wieści o hołdzie pruskim z 1525 r. Pod koniec XIX wieku temat konfliktów polsko-krzyżackich powrócił w Hiszpanii za sprawą przekładu *Krzyżaków* Henryka Sienkiewicza na język Cervantesa.

Słowa kluczowe: Hiszpania; Krzyżacy; hołd pruski

Pięćset lat mija od chwili, gdy wielki mistrz zakonu krzyżackiego Albrecht Hohenzollern złożył hołd królowi Zygmuntowi I. Geneza, przebieg oraz konsekwencje wydarzeń rozgrywających się 10 kwietnia 1525 r. w Krakowie

znajdują odzwierciedlenie w bardzo obszernej literaturze naukowej zarówno w Polsce¹, jak i w historiografii innych krajów.

Kilkusetletni konflikt państwa polskiego z zakonem krzyżackim (XIII-XVI wiek) stanowił istotny problem na arenie międzynarodowej. Przechodził rozmaite fazy, angażował różne podmioty i powodował napięcia w Europie. Przekształcenie państwa zakonnego w świeckie księstwo oraz inne decyzje podejmowane w XVI i XVII stuleciu doprowadziły w konsekwencji do powstania nowego bytu politycznego – Królestwa Prus, które w XVIII wieku stało się potęgą, zagrażając istnieniu Rzeczypospolitej.

W tekście niniejszym chciałbym poruszyć kilka kwestii dotyczących różnorodnych form obecności Krzyżaków w Hiszpanii oraz postrzegania konfliktu polsko-krzyżackiego, zwłaszcza tzw. hołdu pruskiego, na Półwyspie Iberyjskim. „Hiszpańskie zwierciadło”² jest tu o tyle ciekawe, że wątek krzyżacki w polityce, kulturze, wiedzy i świadomości tamtejszego społeczeństwa w tym zakresie jest proporcjonalnie mniejszy w stosunku do naszego, niemniej jednak interesujący w perspektywie porównawczej.

Czy Hiszpanie wiedzieli o „hołdzie pruskim”? Kiedy dotarły do nich informacje na ten temat? Kto je dostarczył? Na te oraz inne pytania postaramy się odpowiedzieć w niniejszym tekście. Zanim jednak to się stanie, warto postawić problem obecności i znajomości zakonu w tej części Europy.

KRZYŻACY W HISZPANII

W historiografii hiszpańskiej Krzyżacy budzili zainteresowanie wielu badaczy. Wśród autorów piszących na temat ich obecności na Półwyspie Iberyjskim należy wymienić następujących: Duque de Alba, Jaime Ferreo Alemparte, José Manuela Rodrígueza Garcíę, Anę Echevarría Arsuaga. Istotne znaczenie mają również publikacje historyków z innych krajów, którzy zajmowali się losami zakonu w Hiszpanii. Mam tu na myśli przede wszystkim prace niemieckich badaczy: Johannes Vincke (*Nachrichten über den Deutschen Orden in Spanien*³),

¹ K. GÓRSKI, *Zakon Krzyżacki a powstanie państwa pruskiego*, Warszawa 1977; M. BOGUĆKA, *Hołd Pruski*, Warszawa 1982; S. SZOSTAKOWSKI, *Hołd Pruski*, Warszawa 1986.

² Nawiązuję tu do tytułu znanej książki prof. Jana Kieniewicza *Hiszpania w zwierciadle polskim* (Gdańsk 2001).

³ J. VINCKE, *Nachrichten über den Deutschen Orden in Spanien*, „Spanische Forschungen 1” 13 (1958), s. 263-270.

Kurta Forstreutera (*Der Deutsche Orden am Mittelmeer*⁴), Nikolasa Jasperta (*Der Deutsche Orden auf der Iberischen Halbinsel*).

Ufundowany w roku 1192 Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego powstał przede wszystkim jako instrument walki w obronie chrześcijaństwa. Zaznaczył swoją obecność w okresie walk o Ziemię Świętą. W pewnym momencie swojej historii podjął dzieło tworzenia silnej państwowości, która w przypadku Europy Środkowej okazała się szczególnie istotna. Swoje ziemskie posiadłości zakon posiadał w różnych miejscach naszego kontynentu (Polska, Węgry, kraje bałtyckie, Italia, Niemcy, Francja). W pierwszej połowie XIII wieku pojawił się również na Półwyspie Iberyjskim. Warto przybliżyć ten wątek ze względu na jego niewielką znajomość w polskiej historiografii. Przybycie Krzyżaków do Hiszpanii miało związek z polityką dynastyczną ówczesnego króla Kastylii Ferdynanda III, który w 1219 r. poślubił Elżbietę Hohenstauf⁵, córkę księcia Szwabii Filipa. W historiografii hiszpańskiej znalazłem stwierdzenie, że rycerze zakonnicy towarzyszyli księżniczce w długiej drodze do Hiszpanii ze względu na liczne niebezpieczeństwa związane z podróżą oraz jej młody wiek. Istnieje jednak spór co do tego faktu oraz dokładnej daty ich pojawienia się w Kastylii. Niektórzy badacze uważają, że stało się to w roku 1222. Wówczas to król Ferdynand III Święty miał wystawić dla nich, na skutek prośby swej niemieckiej żony, dokument nadający im posiadłości w kilku miejscowościach Kastylii. Inni badacze, np. Regledo de la Fuente czy ostatnio José Manuel Rodríguez García podważają tę wersję wydarzeń. Kwestionują przede wszystkim wartość źródłową wspomnianego nadania. Do dnia dzisiejszego zachowała się bowiem jedynie osiemnastowieczna transkrypcja kopii dokumentu pochodzącego z XV wieku. Podstawowy problem wiąże się z tym, że w 1222 r. wymienione miejscowości znajdowały się w granicach Królestwa Leonu. Nie mógł więc nimi dysponować Ferdynand III jako władca Kastylii. Idąc tym tokiem myślenia, należy przyjąć, że owa donacja dla zakonu nastąpiła dopiero po roku 1230, kiedy doszło do połączenia obu chrześcijańskich państw w osobie wymienionego władcy⁶.

Pozostawiając hiszpańskim historykom kwestie chronologiczne związane z pojawieniem się Krzyżaków na Półwyspie Iberyjskim, przejdźmy do określenia ich stanu posiadania. Na pograniczu Kastylii i Leonu zakon otrzymał

⁴ K. FORSTREUTER, *Der Deutsche Orden am Mittelmeer* [Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens, Number 2.], Bonn 1967.

⁵ W Hiszpanii jest ona znana jako Beatrycze Szwabska (Beatriz de Suabia).

⁶ W 1217 r. Ferdynand objął Królestwo Kastylii po swojej matce Berengueli, a w 1230 r., po śmierci swego ojca Alfonsa IX – Królestwo Leonu.

zamek San Juan de la Mota⁷, okręg Santibáñez, Santa María de Castellanos⁸. Druga grupa posiadłości obejmowała miejscowości Grecos, Pilela, Tiedra. W miarę upływu czasu Krzyżacy pozyskiwali kolejne dobra w innych częściach Hiszpanii, w okolicach Salamanki, Sevilli, Toledo, Kordoby, Jaén i Carmony oraz w Królestwie Aragonii⁹. Oprócz nadań cieszyli się też licznymi przywilejami nadawanymi przez miejscowych władców¹⁰.

Jakie były główne zadania zakonu na Półwyspie Iberyjskim? Po pierwsze – udział w walkach chrześcijańskich królestw z muzułmanami. Po drugie – ochrona zdrowia i życia pielgrzymów zmierzających do grobu św. Jakuba w Komposteli. W tym celu Krzyżacy w Santibáñez założyli szpital, który funkcjonował jeszcze w XVIII wieku. Pojawiali się również w granicznych konfliktach pomiędzy Królestwem Kastylii i Królestwem Leonu. Zainteresowanych losami zakonu w Hiszpanii odsyłam do artykułu J.M. Rodríguez Garcii z 2021 r., który zapowiedział również publikację książki na ten temat. W tym kontekście warto również przypomnieć o obecności na ziemiach polskich przedstawicieli hiszpańskiego zakonu rycerskiego czyli kalatrawensów (XII-XIII wiek), sprowadzonych tu do walki z pogańskimi Prusami przez cystersów z Oliwy.

HISZPAŃSKIE ECHA KONFLIKTU POLSKO-KRZYŻACKIEGO NA PRZEŁOMIE XV I XVI WIEKU

Oprócz obecności zakonu w różnych częściach Półwyspu Iberyjskiego, temat ten pojawił się w Hiszpanii również jako znacząca kwestia w polityce międzynarodowej XV i początków XVI stulecia. Kwestia krzyżacka była bowiem jednym z tematów rozgrywek pomiędzy państwami ówczesnej Europy w okresie tzw. wielkiej schizmy zachodniej (1378-1417). Krzyżacy zachowywali wierność obojętności rzymskiej, podczas gdy Królestwo Kastylii znalazło się w tzw. obojętności awiniońskiej. W konsekwencji antypapież Benda III (1394-1417) polecił, aby wszystkie ich posiadłości w Hiszpanii przeszły w posiadanie Zakonu

⁷ Co ciekawe, motyw zamku Castillo de la Mota znalazł się na numizmacie Mennicy Polskiej, w serii Zamki i Pałace Europy. Moneta o wymiarach 32 mm została wykonana ze srebra platerowanego 24-karatowym złotem. <https://inwestycje.mennica.com.pl/castillo-de-la-mota-srebrny-numizmat-seria-zamki-i-palace-europy/?srsltid=AfmBOoqKy3sCF26UqYsVWdXqLlDmlmYTU16GvSPbzVCAmWRRh6BixNYU> [dostęp: 21.03.2025].

⁸ J.M. RODRÍGUEZ GARCÍA, *La Orden Teutónica en los reinos de España*, w: *Ordens militares, identidade e mudança*, red. I.C. Ferreira Fernandes, t. 2, Madrid 2021, s. 600.

⁹ Tamże, s. 604.

¹⁰ <https://prioratoteutonico.es/priorato-de-espana/>

Hieronimitów¹¹. Szczególną rolę sprawa krzyżacka odgrywała podczas Soboru w Konstancji (1414-1418). Ich konflikt z Królestwem Polskim skupiał uwagę państw europejskich, w tym również dworów hiszpańskich. Co ciekawe, obie strony sporu korzystały z usług doradców, dziś powiedzielibyśmy: ekspertów wywodzących się z Półwyspu Iberyjskiego. I tak Martin Talayero¹² pracował dla Zygmunta Luksemburskiego, García Quadros – dla Polski, a Andreas Diego de Escobar – dla Zakonu. W tym gronie wymieć należy również Luisa de Mudarrę¹³, który w 1412 r. reprezentował króla Aragonii. O przywrócenie pokoju pomiędzy Królestwem Polskim a zakonem krzyżackim zabiegał w latach 1419-1423, jako nuncjusz apostolski Fernando Martínez Dávalos¹⁴. Juan Alfonso de Zamora¹⁵ mediował w sporze pomiędzy Krzyżakami a Ligą Pruską w 1455 r. Pośród wymienionych osób w historiografii polskiej najlepiej znany jest García Quadros, którego pobyt w Polsce oraz różnorodną działalność, w tym zaangażowanie w rozwiązanie konfliktu z zakonem, opisał Wacław Uruszczak¹⁶. W tym kontekście można więc stwierdzić, że elity polityczne Hiszpanii miały wiedzę na temat polsko-krzyżackiego konfliktu, a dyplomaci z Półwyspu Iberyjskiego brali udział w rozmowach i negocjacjach na różnych jego etapach.

W latach 1519-1521 toczyła się ostatnia wojna polsko-krzyżacka. Walki na froncie toczyły się ze zmiennym szczęściem. Dowódca wojsk polskich, hetman wielki koronny Mikołaj Firlej z Dąbrowicy osiągnął początkowo dużo sukcesów, zdobywając wiele miast i twierdz. Później jednak, na skutek problemów

¹¹ J.M. RODRÍGUEZ GARCÍA, *La Orden Teutónica*, s. 606.

¹² Martin Talayero (zm. ok. 1388) – hiszpański duchowny, teolog, rektor Uniwersytetu w Paryżu, dyplomata papieski, doradca króla Alfonsa V Aragońskiego, por. M.A. OCHOA BRUN, *Historia de la diplomacia española*, t. 1-3, Madrid 1990; O. VILLARROEL GONZÁLEZ, *Comunicación y diplomacia en el Cisma de Occidente: Castilla, el papado e Italia a principios del siglo XV*, „E-humanista: Journal of Iberian Studies” 38 (2018), s. 99-115.

¹³ Luis de Mudarra – kastylijski dyplomata na dworze króla Nawarry, por. M.A. OCHOA BRUN, *Historia de la diplomacia española. Repertorio diplomático: listas cronológicas de representantes desde la Alta Edad Media hasta el año 2000*, (Biblioteca diplomática española), Madrid 2023, s. 47.

¹⁴ Fernando Martínez Dávalos – duchowny i dyplomata kastylijski z XV stulecia, por. N. VIGIL MONTES, *Promoción en las carreras eclesiásticas mediante el servicio diplomático de los reinos de Portugal y Castilla (1378-1480)*, „En la España Medieval” 47 (2024), s. 148.

¹⁵ Juan Alfonso de Zamora – kastylijski duchowny, biskup i dyplomata z XV wieku, ambasador w Portugalii (od 1421 r.) i podczas Soboru w Bazylei (1433), por. O. VILLARROEL GONZÁLEZ, *Eclesiásticos en la diplomacia castellana en el siglo XV*, „Anuario de Estudios Medievales” 40 (2010), nr 2, s. 791-819, 797.

¹⁶ W. URUSZCZAK, *Un jurista español olvidado: García Quadros de Sevilla (Sobre la historia de la ciencia jurídica en Polonia en la época del renacimiento)*, „Anuario de Historia del Derecho Español” 46 (1976), s. 469-502.

logistycznych oraz wsparcia, jakie otrzymali Krzyżacy z Niemiec, wojna straciła swój impet. Bardzo istotny był również jej kontekst międzynarodowy, rywalizacja pomiędzy Jagiellonami a Habsburgami, sojusze Krzyżaków z Państwem Moskiewskim oraz elektorem brandenburskim Joachimem I Nestorem. Na hiszpańskim dworze cesarza Karola V przebywał wówczas znakomity dyplomata Zygmunta I Starego – Jan Dantyszek¹⁷. Poseł rodem z Gdańska starał się nie tylko bronić polskich interesów w konflikcie z Krzyżakami wobec cesarza, ale również neutralizować wpływy sprzyjających zakonowi Brandenburczyków¹⁸. Co ciekawe, po powrocie z Hiszpanii nasz dyplomata wziął udział w wojnie, a w 1524 r. powrócił na Półwysep Iberyjski, aby negocjować w sprawie majątku królowej Bony oraz bronić polskich interesów w kwestii pruskiej. Można też przypuszczać, że to właśnie za jego sprawą na dwór hiszpański dotarła wiadomość o wydarzeniach, jakie rozegrały się na krakowskim rynku. Latem 1525 r. dotarł do niego list od Piotra Tomickiego, biskupa krakowskiego. Tomicki informował go o wydarzeniach, jakie rozegrały się kilka miesięcy wcześniej w relacjach z zakonem, a przede wszystkim o hołdzie złożonym królowi polskiemu przez wielkiego mistrza oraz okolicznościach i konsekwencjach tego wydarzenia. Ze względu na wagę tego listu przytaczam jego fragment dotyczący „hołdu pruskiego”.

Wielkie zmiany zaszły w tym roku pośród nas, ponieważ margrabia Albrecht, niegdyś wielki mistrz Zakonu Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Prusach, przemienił się z wilka w baranka, z wroga w pokornego i najbardziej posłusznego poddanego. Godna podziwu rzecz do powiedzenia, o której ani my, ani nasi przodkowie nigdy nie myśleliśmy. Poprosił i uzyskał, aby ziemie, miasta i miejsca w Prusach, które jego zakon posiadał przed ostatnią wojną, zostały mu nadane w lenno przez Królewski Majestat, z których złożył przysięgę i należyty hołd, tutaj w Krakowie, w sposób publiczny i z wieloma honorami. Przy tej okazji usprawiedliwił się ze swoich dawnych błędów i oświadczył, z jakimi współnikami i podżegaczami prowadził wojnę przeciwko Królewskiemu Majestatowi i obiecał, że odtąd zawsze będzie służył Jego Wysokości, jego królestwom i posiadłościom z całkowitą lojalnością i szacunkiem przeciwko wszystkim wrogom i że zrekompensuje swoje dawne błędy kosztownymi usługami.

Niewątpliwie te porozumienia, które zostały zawarte dla dobra powszechnego pokoju i dla wspólnego dobra naszego Królestwa, są błędnie interpretowane przez wielu. Twierdzą oni, że wzmocniliśmy sektę luterańską, ponieważ pozwoliliśmy braciom

¹⁷ Z. NOWAK, *Jan Dantyszek. Portret renesansowego humanisty*, Wrocław 1982; K. BIAŁECKI, *Działalność dyplomatyczna Jana Dantyszka*, „Nasze Historie” 1 (1994), s. 83-96.

¹⁸ Jan Dantyszek do Zygmunta I, Barcelona, 29 VI 1519, w: *Españoles y polacos en la Corte de Carlos V*, red. A. Fontán, J. Axer, Madrid 1994, s. 141.

z Prus porzucić ich Zakon i profesję oraz przekazaliśmy majątek i ziemie, które podlegały Kościołowi, władzy świeckiej i laickiej¹⁹.

Nie wnikając w analizę treści tego listu, można przyjąć, że Jan Dantyszek poinformował o wydarzeniach, jakie rozegrały się wiosną 1525 r. w Krakowie, cesarza oraz jego otoczenie. Nie ulega jednak wątpliwości, że wiedza o konflikcie rozgrywającym się gdzieś na północy była ograniczona do wąskiego kręgu osób związanych ze światem polityki i dyplomacji, choć sama postać Dantyszka wpisała się na trwałe w dzieje hiszpańskiej kultury.

POLSKI NOBLISTA POKAZUJE HISZPANOM KRZYŻAKÓW

Kwestia krzyżacka, trudne relacje pomiędzy Polską a państwem zakonnym dotarły do świadomości masowej hiszpańskiego społeczeństwa na przełomie XIX i XX wieku, przede wszystkim za sprawą wielkiej literatury Henryka Sienkiewicza.

Polski noblista to pisarz niezwykle popularny i znany w Hiszpanii od ponad 120 lat. W latach 1900-1901 wybitna poetka, pisarka i tłumaczka Emilia Pardo Bazán opublikowała na łamach czasopism „La Ilustración Artística” i „La Lectura” entuzjastyczne teksty na temat twórczości polskiego pisarza. W 1900 r. ukazał się przekład *Quo vadis* na język hiszpański, a następnie drukowano kolejne jego dzieła, w tym cieszących się wielkim powodzeniem *Krzyżaków*.

¹⁹ Piotr Tomicki do Jana Dantyszka, Kraków, 11 VI 1525, w: *Espanoles y polacos en la corte de Carlos V*, s. 176-177:

„Se han producido este año grandes cambios en nuestro entorno, pues el señor Margrave, Alberto, en otro tiempo Maestre General de la Orden de Santa María de los Teutones en Prusia, de lobo se ha convertido en cordero, de enemigo en súbdito humilde y muy obediente. Cosa admirable de decir, en la que ni nosotros, ni nuestros mayores, habían pensado nunca. Pidió y ha obtenido que le fueran otorgadas en feudo por la R.M. las tierras, ciudades y plazas de Prusia que su orden poseía antes de la última guerra, por las cuales ha prestado el juramento y homenaje debidos, aquí en Cracovia, de forma pública y con muchos honores. Co esta ocasión se ha excusado por sus anteriores errores y ha declarado con qué cómplices e instigadores hizo la guerra contra la R.M. y ha prometido que en lo sucesivo siempre servirá con toda lealtad y respeto a S.M. y a sus reinos y dominios contra cualesquiera enemigos y que compensará sus errores de antes con gastosos servicios.

Sin duda estos acuerdos, que se han hecho con en bien de la paz común y por requerirlo la necesidad de la república de nuestro Reino, muchos los interpretan torcidamente diciendo que nosotros hemos fortalecido la secta luterana porque hemos permitido que los frailes de Prusia abandonen su Orden y su profesión y hemos entregado bienes y tierras que estaban sometidos a la Iglesia a una potestad laica y secular”.

Ta powieść interesuje nas szczególnie ze względu na poruszany temat. Autorem jej przekładu był Augusto Riera y Sol, dziennikarz, korespondent, pisarz i tłumacz literatury obcej. W jego dorobku znajdujemy tłumaczenia dzieł Lwa Tołstoja (np. *Zmartwychwstanie*, traktat *Co to jest sztuka?*) oraz monumentalną publikację pt. *España en Marruecos* (1909) ukazującą wojnę, jaką prowadziła Hiszpania w tym kraju. Książka z przekładem *Krzyżaków* ukazała się w roku 1901, nakładem wydawnictwa Maucci z Barcelony, pod tytułem *Los cruzados*. W późniejszym czasie pojawiały się kolejne wydania tej powieści, tak ona jak i inne dzieła Sienkiewicza cieszyły się w Hiszpanii dużą popularnością. Oprócz wartości *stricte* literackich oraz samej fabuły, iberyjskiego czytelnika interesował zawarty w nich komponent historyczny odwołujący się do różnych okresów z dziejów Polski. Szczególnym powodzeniem cieszył się nasz pisarz w Katalonii. Heroiczne zmagania Polaków o wolność i niepodległość stanowiły, jak pisze B. Zaboklicka, inspirację dla mieszkańców tego właśnie regionu Hiszpanii, który na przełomie XIX i XX wieku ponownie podnosił sprawę swej narodowej tożsamości i odrębności²⁰. Za sprawą powieści *Los cruzados* Hiszpanie mogli zapoznać się z mało znanym im z programów i podręczników szkolnych problemem zmagania pomiędzy Polską a zakonem krzyżackim. Co ciekawe, w latach siedemdziesiątych XX wieku ukazał się komiks dla młodzieży pt. *Los Caballeros Teutones*²¹ oparty na motywach z dzieła Sienkiewicza. Został on opublikowany przez wydawnictwo Editorial Bruguera w serii pt. „Joyas literarias juveniles”.

Cytowana już B. Zaboklicka tak ocenia wpływ polskiego powieściopisarza na kulturę hiszpańską:

Jednak pomimo że Sienkiewicz w tłumaczeniach niewiele miał wspólnego z Sienkiewiczem w oryginale, cieszył się wielką popularnością wśród czytelników i można śmiało powiedzieć, że to on jest odpowiedzialny za obraz Polski i Polaków, jaki ukształtował się w wyobraźni zbiorowej zarówno Hiszpanów, jak i Katalończyków²².

Warto również tu przypomnieć, że Sienkiewicz odbył podróż po Hiszpanii, w trakcie której poznał różne części tego kraju, ludzi, historię, kulturę i pozostawił bardzo ciekawe teksty. Najbardziej znany jest jego opis „walk byków”²³.

²⁰ B. ZABOKLICKA, *Recepcja polskiej powieści XIX wieku w Hiszpanii i Katalonii*, <https://nplp.pl/artikul/recepcja-polskiej-powieści-xix-wieku-w-hiszpanii-i-katalonii/2/> [dostęp: 26.02.2025].

²¹ E. SIENKIEWICZ, *Los Caballeros Teutones*, Barcelona 1979.

²² B. ZABOKLICKA, *Sienkiewicz w Katalonii, czyli jak jedna „mała literatura” staje się słyszalna w drugiej*, „Rocznik Komparatystyczny” 6 (2015), s. 341.

²³ L. LUDOROWSKI, *Henryka Sienkiewicza podróż do Hiszpanii i „Walka byków”*, Lublin 2009.

W dużo mniejszym zakresie obraz Krzyżaków docierał na Półwysep Iberyjski poprzez sztuki plastyczne. Najważniejsze znaczenie miała oczywiście twórczość Jana Matejki i jego słynne obrazy *Bitwa pod Grunwaldem* oraz *Hold pruski*.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Españoles y polacos en la Corte de Carlos V, red. A. Fontán, J. Axer, Madrid 1994.

SIENKIEWICZ E., *Los Caballeros Teutones*, [komiks], Barcelona 1979.

OPRACOWANIA

BIAŁECKI K., *Działalność dyplomatyczna Jana Dantyszka*, „Nasze Historie” 1 (1994), s. 83-96.

BOGUCKA M., *Hold Pruski*, Warszawa 1982.

GÓRSKI K., *Zakon Krzyżacki a powstanie państwa pruskiego*, Warszawa 1977.

KIENIEWICZ J., *Hiszpania w zwierciadle polskim*, Gdańsk 2001.

LUDOROWSKI L., *Henryka Sienkiewicza podróż do Hiszpanii i „Walka byków”*, Lublin 2009.

NOWAK Z., *Jan Dantyszek. Portret renesansowego humanisty*, Wrocław 1982.

OCHOA BRUN M.A., *Historia de la diplomacia española*, t. 1-3, Madrid 1990.

RODRÍGUEZ GARCÍA J.M., *La Orden Teutónica en los Reinos de España*, w: *Ordenes militares, identidad e mudança*, red. I.C. Ferreira Fernandes, t. 2, Madrid 2001, s. 597-609.

SZOSTAKOWSKI S., *Hold Pruski*, Warszawa 1986.

URUSZCZAK U., *Un jurista español olvidado: García Quadros de Sevilla (Sobre la historia de la ciencia jurídica en Polonia en la época del renacimiento)*, „Anuario de Historia del Derecho Español” 46 (1976), s. 469-502.

VIGIL MONTES N., *Promoción en las carreras eclesiásticas mediante el servicio diplomático de los reinos de Portugal y Castilla (1378-1480)*, „En la España Medieval” 47 (2024), s. 137-154.

VILLARROEL GONZÁLEZ O., *Comunicación y diplomacia en el Cisma de Occidente: Castilla, el papado e Italia a principios del siglo XV*, „E-humanista: Journal of Iberian Studies” 38 (2018), 99-115.

VILLARROEL GONZÁLEZ O., *Eclesiásticos en la diplomacia castellana en el siglo XV*, „Anuario de Estudios Medievales” 40 (2010), nr 2, s. 791-819.

ZABOKLIKA B., *Sienkiewicz w Katalonii, czyli jak jedna „mała literatura” staje się słyszalna w drugiej*, „Rocznik Komparatystyczny” 6 (2015), s. 333-347.

ZABOKLIKA B., *Recepcja polskiej powieści XIX wieku w Hiszpanii i Katalonii*, <https://nplp.pl/artykul/recepcja-polskiej-powieści-xix-wieku-w-hiszpanii-i-katalonii/2/> [dostęp: 26.02.2025].

SPAIN AND THE TEUTONIC KNIGHTS.
A FEW REMARKS ON THE 500TH ANNIVERSARY
OF THE "PRUSSIAN HOMAGE."

Abstract. The Teutonic Order appeared on the Iberian Peninsula in the 13th century. It took part in the wars fought by Christian kingdoms against Muslims. It was responsible for protecting pilgrimage routes, especially to the tomb of St. James in Santiago de Compostela. It established hospitals and charitable institutions. Sometimes it became involved in conflicts between the rulers of Castile and Aragon. Information also reached Spain about the wars waged by the Order against Poland and disputes between the two countries on the international stage (especially during the Council of Constance). The news of the Prussian Homage of 1525 aroused particular interest at the Spanish court. At the end of the 19th century, the subject of Polish-Teutonic conflicts returned to Spain thanks to the translation of Henryk Sienkiewicz's *Krzyżacy* into the language of Cervantes.

Keywords: Spain; The Teutonic Knights; The Prussian Homage